

על השיר 'הרי את מותרת לכל אדם' מאת דוד אבידן

שירו של אבידן עוסק במערכת היחסים הזוגית ועושה לה **אוניברסליזציה** על ידי בחירה בדמויות סתמיות של גבר ואישה ללא מאפיינים מיוחדים. הציר המרכזי שלפיו נבחנת מערכת היחסים בין השניים הוא ציר הזמן, כאשר השיר מדגיש לנו את האופן בו חולף הזמן על ידי השוני בטיב היחסים מבית לבית, כאשר בבית הראשון מצטיירת תמונה של זוגיות תמימה יחסית אשר מוגנת על ידי העולם ויש לה עתיד ובבית האחרון, לאחר הפרידה, היחסים הופכים להבהוב לאמגדר ו"מה שהיה היה ומה שעבר עבר". השיר מערער על האפשרות של חיים זוגיים – הוא מתאר סתירה פנימית בזוגיות: שני אנשים בודדים שמנסים ליצור משהו ללא בדידות, אך אם כל אחד מביא עמו בדידות, אם כל אחד מיוחד, אז אי אפשר יהיה לצרף מינוס למינוס ולקבל פלוס – הזוגיות תקרוס באופן צפוי.

בית 1: תהליך ההתדרדרות של היחסים מרומז כבר בבית הראשון ואבידן לא מציר שום אידיליה רומנטית. כבר מן ההתחלה יש איבה וסכינים בין בני הזוג וכבר מן ההתחלה יש ציפיה לכך ש'אנשים משתנים' והכרה בכך ש'יהיה טוב יהיה רע'. אפשר לומר שאלו מילים צורמות אשר נטמעות באווירה הזוגית החגיגית יחסית של הבית כולו.

בית 2: בבית זה נוצרת לראשונה תחושת מחנק שיסודה בכך שבני הזוג שהיו סטטיים בבית הראשון הופכים לדינמיים – הם מסתובבים בין החדרים, מתערבבים זה עם זה, הם חוברים (בלשון סבילה) והם תקועים והזמן (המתגלם בשני שופרות, סמל ימי הזיכרון השנתיים) דופק מבחוץ על החלון. הסתיו והלילות המתקררים תורמים לתחושת החנק ואי היכולת לצאת מהבית.
בבית זה יש גם פירוק ראשון של הזוגיות – "ולא זה עם זה" מעיד על זו ועל זה נפרדים.

בית 3: הפירוק שנרמז בבית הקודם צועד צעד אחד קדימה – הבית נפתח בהצהרה שהם חיים לבדם, וברור שה"לבדם" אינו מעיד על הזוג כשלם אלא על בני הזוג הבודדים. העדר הילדים והשורה השניה שמצהירה על כך במפורש מחזקים מאוד את ההרגשה שהפרידה היא בלתי נמנעת.

הביטוי 'מיוחד' ו'מיוחדת' נכתבים באירוניה מסוימת – 'מיוחד' נחשב למחמאה בדרך כלל אך כאן יש הרגשה שהמיוחד הוא מי שיוחד על ידי האחר, כלומר בודד על ידי האחרים.

בית 4: **שינוי החֶרֶז < שבירה של המצלול "ים" לטובת המצלול "ךה" -** הבחירה בחרז הזה מדגישה את המילה 'רע' פעם אחר פעם, החזרתיות הזו עומדת בניגוד ל'אים' של שלושת הבתים הקודמים, חרז שהוא גם סיומת ללשון רבים בעברית. הרבים מתפרק ליחיד, שהוא רע.

הבית מדגיש את הזמניות שהיתה מנת חלקה של מערכת היחסים – ריהוט מאולתר, דירה שכורה, ללא בשורה (כלומר ללא חתונה), יש ניסיון למחוק את האווירה הקסומה שהיתה בבית הראשון: מוצהר כי אין עננים בשמים ואין אלוהים בתקרה, בניגוד לתקרה רוחשת העננים והאלוהים שהיה פעם.

השינוי מוצג כפתאומי למרות שידענו שהוא צפוי, יש פער מסוים בין הדובר בבית לבין הדובר של הבתים הקודמים – ההתדרדרות שהיתה צפויה נתפסת פתאום כלא צפויה ופתאומית, העבר מתואר בצורה פסטורלית יותר ונשכחות הסכינים והאיבה כי "היה נפלא", היו הצהרות אהבה שלא שמענו עליהן קודם – והדבר דומה לאידיאליזציה שעושים פרודים זה לזה ולקשר ברגעים הטראומטיים שמיד לאחר הפרידה.

בית 5: בית זה מתאר שלב מתון יותר ורגוע יותר המסכם את מה שקרה, כבר לא מדובר בטראומה המיידית של הפרידה כמו בבית הקודם. גם המצלול הוא בהתאם – המוסיקה הדועכת של החרז –אר (בגלל הר"ש), מלמדת על דעיכה כלשהי של הזיכרון והכאב.

"שני שופרות" – משמעויות:

א. בשופר תוקעים בראש השנה וביום כיפור, ועל כן מדובר בתיאור זמן הממחיש את חלוף החיים המשותפים

ב. "שני שופרות" הוא מושג הלכתי שעולה בהקשר של שופר פסול. רש"י מציין ששופר סדוק נחשב כ"שני שופרות" (בבלי, ראש השנה, כ"ז ע"א) ולפי הגמרא אין יש לתקוע בשופר אחד ולא שניים או שלושה. בעלי התוספות מנסים להסביר את דעתו של רש"י ונותנים שני נימוקים מרכזיים: הסדק פגע במהותו של השופר השלם ועל כן השופר איבד את זהותו, ונימוק שני – הסדק יילך ויתרחב עם השימוש בשופר (ר' יונתן מלוניל) וריטב"א מסביר את הפירוש הזה בטענה שהסדק מעיד על העומד לקרות והופך את השופר לשני שופרות עוד טרם השופר התבקע. אנחנו רואים בבחירה של אבידן את הביטוי 'שני שופרות' רמז מטרים לפיצול של האחד (הזוג השלם) לשניים. הסדק של השופר שהולך ומתרחב משנה לשנה דומה לסדק שאבידן מנסה להמחיש כבר מן הבית הראשון.

השיר רווי במוטיבים של זוגיות: החרז הזוגי, שני שופרות, זוג יוני בר, אלוהים והעננים, גבר ואישה, מחדר לחדר, ועוד ומן הצד השני – המון תיאורי זמן, נדמה שיש בכך להדגיש את הרעיון שהזמן מנצח את הזוגיות.